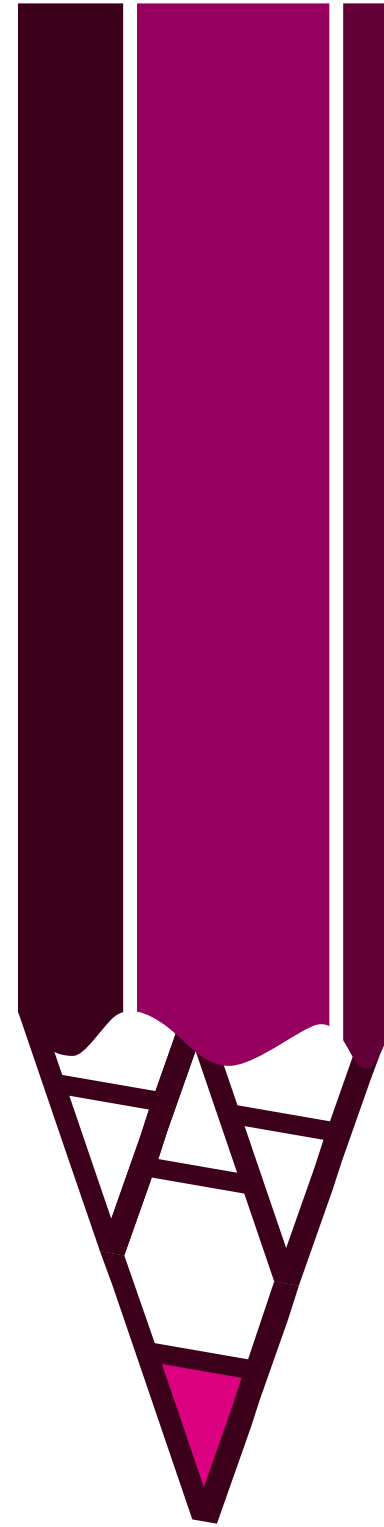

2

Pedagogia de les cooperatives d'alumnes

Guia
didàctica
pel professorat

2

Pedagogia de les cooperatives d'alumnes

Agraïm a la cooperativa **L'esberla** i a l'**Ateneu cooperatiu del Maresme** la sessió dels continguts d'aquests dossiers destinats a donar eines al professorat per l'ensenyament de l'economia social i solidària i el cooperativisme.

1

Economia social i solidària. El cooperativisme

L'economia social i solidària (ESS) i el moviment cooperatiu són una alternativa real al model capitalista imperant. Aquest fet, juntament amb la importància creixent de l'educació transformadora, crítica i conscient, està fent que cada vegada més es vulgui treballar el cooperativisme dins les aules dels centres educatius.

D'aquesta voluntat, estan sorgint una sèrie de necessitats de formació i d'acompanyament per part del professorat que no acaben d'estar cobertes. La «Guia didàctica de l'economia solidària i el cooperativisme per al professorat» s'ha creat per donar suport i eines al professorat, així com per apoderar-lo, a l'hora de treballar l'economia alternativa dins les aules.

La guia va orientada als docents d'ESO, batxillerat i formació professional que vulguin educar i fomentar l'ESS dins les aules i/o crear una cooperativa d'alumnes dins el centre educatiu.

Hem elaborat aquesta guia a través de tres documents que permetran al professorat que ho vulgui nodrir i difondre els coneixements segons les seves necessitats:

Document que recull tot el marc teòric i contingut que pot ser d'interès i de referència a l'hora de treballar amb l'alumnat l'economia solidària i el cooperativisme.

En aquest apartat de la guia, hem incidit en els diferents sistemes econòmics, polítics i socials imperants, els tipus de treballs, les conseqüències del model econòmic actual i les alternatives i propostes de canvi amb les economies transformadores existents.

Tot plegat, un resum teòric del marc econòmic general que va més enllà del que, en termes generals, ens han explicat sempre.

2

Pedagogia de les cooperatives d'alumnes

Document en el qual es detalla com crear una cooperativa d'alumnes en un grup classe des del punt de vista pedagògic i pràctic.

En concret, hem emmarcat el programa de les cooperatives d'alumnes en sentit pedagògic i curricular, però sobretot potenciant aquelles habilitats i coneixements que fomenten en l'alumnat la vivència i l'experiència en primera persona de la posada en marxa d'una cooperativa d'alumnes.

A més a més, hem fixat una proposta d'itinerari formatiu per al professorat, facilitant així la ruta o cronologia de la posada en marxa de les cooperatives d'alumnes.

3

Dinàmiques i activitats. Economia social i solidària i el cooperativisme

Document amb un recull d'activitats, eines i recursos per treballar aquesta economia transformadora dins les aules.

En concret, s'han plantejat una sèrie d'activitats a treballar dins l'aula, al marge que es creï o no una cooperativa d'alumnes. Algunes activitats són de caire general i es poden dur a terme en qualsevol context. D'altres només van orientades a les cooperatives d'alumnes, però en qualsevol cas són propostes per treballar l'economia solidària i el cooperativisme amb l'alumnat.

Sumari

1. Marc teòric de les cooperatives d'alumnes	7		
Origen i impulsors del programa	7		
Justificació del projecte de les cooperatives d'alumnes	8		
Les cooperatives d'alumnes serveixen per...	8		
Es diferencien d'altres agrupacions d'alumnes en...	8		
Les característiques pedagògiques d'una cooperativa d'alumnes són...	8		
Les característiques organitzatives d'una cooperativa d'alumnes són...	8		
Aplicació de les cooperatives d'alumnes al currículum educatiu	8		
Fonaments pedagògics de les cooperatives d'alumnes: de l'Escola Moderna a l'aprenentatge cooperatiu	8		
Emprenedoria en l'àmbit educatiu, prioritat de l'estratègia educativa europea, estatal i catalana	9		
Les cooperatives d'alumnes com a experiència que reforça les competències curriculars	9		
2. Marc pedagògic de les cooperatives d'alumnes	11		
Objectius generals	11		
Metodologia de treball	11		
		Procés d'acompanyament al professorat per dur a terme les cooperatives d'alumnes	12
		Procés d'acompanyament del professorat a l'alumnat per a la creació de cooperatives d'alumnes a un centre educatiu	12
		Marc pràctic de les cooperatives d'alumnes	13
		Estructura de funcionament de la cooperativa d'alumnes	13
		Desenvolupament de les activitats	13
		Règim administratiu	14
		Gestió econòmica	14
		3. Itinerari formatiu de les cooperatives d'alumnes	15
		Itinerari formatiu: taula resum de continguts	15
		Sessions de l'itinerari de treball	15
		Proposta de sessions i dinàmiques de treball	19
		A) Introducció a les cooperatives d'alumnes	19
		B) Quina cooperativa volem?	19
		C) Posem en marxa la Coop!	20
		D) Planifiquem l'activitat de la cooperativa	20
		E) Iniciem l'activitat de la cooperativa	22
		F) Avaluació de l'activitat cooperativa	23
		G) Donar continuïtat a l'experiència cooperativa (opcional)	23

1

Marc teòric de les cooperatives d'alumnes

Les cooperatives d'alumnes són una experiència educativa innovadora en què l'alumnat, amb la col·laboració del professorat, crea una cooperativa amb els valors i el funcionament democràtic que li són propis. D'aquesta manera, la participació i la implicació dels alumnes són clau, ja que les decisions són preses per ells mateixos, que alhora són responsables de la gestió social i econòmica de l'empresa i dels resultats de la seva activitat.

La seva finalitat principal és potenciar l'emprenedoria cooperativa a través de la simulació de la creació d'una empresa cooperativa ideada i gestionada per l'alumnat per desenvolupar activitats econòmiques amb l'objectiu de posar a la venda productes o realitzar serveis.

El funcionament de la cooperativa d'alumnes ha de servir per treballar la creativitat, l'emprenedoria i els valors cooperatius.

El funcionament de la cooperativa d'alumnes ha de servir per treballar la creativitat, l'emprenedoria i els valors cooperatius.

- **Creativitat:** la creativitat és l'habilitat d'inventar i desenvolupar idees noves i originals. Significa posseir la capacitat de trobar solucions a problemes de manera original i creativa. La creativitat no solament s'expressa en la resolució de problemes, sinó també en la localització d'aquests. El procés creatiu implica la interacció de les funcions següents: pensar, percebre, sentir i intuir.
- **Formació en emprenedoria:** el futur professional del jovent que avui dia es troba encara en el sistema educatiu dependrà més d'ells mateixos i de la capacitat de compartir un projecte amb altres persones, que no pas d'un tercer —empresa o administració— que els doni feina.

- **Divulgació dels valors i principis cooperatius:** són valors universals i útils per desenvolupar-se en el nostre entorn: gestió democràtica; autoajuda; responsabilitat social i ambiental; autoresponsabilitat; justícia; equitat; solidaritat; transparència i honestat. S'aprenen valors incorporats en la pràctica, no s'ensenyen en abstracte si volem que realment els incorporin a la seva ètica.

Origen i impulsors del programa

El programa de les cooperatives d'alumnes es va iniciar al 2014 i compta amb centenars d'iniciatives escolars repartides per tot el territori català. El 2016 es va crear la [Federació de Cooperatives d'Alumnes de Catalunya](#), l'entitat que agrupa les cooperatives d'alumnes de diferents centres educatius de Catalunya constituïdes en el marc del [programa Aracoop](#) del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya.

Per facilitar la posada en marxa d'una cooperativa d'alumnes, el [programa Aracoop](#) estableix que s'acompanyi els centres educatius a través de la xarxa d'Ateneus Cooperatius, que variarà segons el territori d'actuació o la ubicació del centre educatiu.

En el cas del Barcelonès nord, comptem amb l'[Ateneu Cooperatiu del Barcelonès Nord](#), un dels eixos d'actuació del qual està centrat en el món educatiu, i desenvolupem actuacions per conèixer i aprendre els models d'empresa cooperativa i la creació de cooperatives d'alumnes, destinades a joves estudiants i professorat d'ESO, batxillerat i cicles formatius de formació professional de grau mitjà i superior.

Justificació del projecte de les cooperatives d'alumnes

El context socioeconòmic en què vivim demana cada cop més que es potenciïn en els alumnes les actituds actives perquè aquests esdevinguin persones actives a la societat. Persones capaces de desenvolupar idees i projectes de manera autònoma i assumint els riscos i els avantatges que això pot suposar.

A través de la creació i la participació de l'alumnat en una cooperativa, aquests podran experimentar de primera mà l'emprenedoria i tirar endavant un projecte col·lectiu que els permetrà anar assolint uns aprenentatges, una experiència i unes habilitats noves.

En ser un projecte de base fonamentalment educativa i no econòmica, les cooperatives d'alumnes no tenen reconeixement jurídic, i la seva activitat econòmica s'aixopluga en la del centre educatiu. És a dir, si una cooperativa d'alumnes necessita diners o un espai per fer la seva activitat, el centre educatiu els cedeix aquests recursos i els justifica en concepte de despeses de l'activitat del centre.

Les cooperatives d'alumnes serveixen per...

Realitzar activitats o projectes que sorgeixen de les idees, iniciatives o necessitats del mateix alumnat, per exemple:

- Fer tallers productius per finançar activitats dels mateixos alumnes.
- Col·laborar amb el centre educatiu per millorar les instal·lacions i l'equipament dels centres.
- Col·laborar amb el centre educatiu per dinamitzar les activitats festives i culturals.
- Oferir serveis a l'alumnat i a les famílies de les escoles.
- Fer projectes a la comunitat i amb l'entorn.

Es diferencien d'altres agrupacions d'alumnes en...

- L'alumnat administra els seus projectes d'emprenedoria socioeconòmica i s'autogestiona per dur-los a terme.
- Tenen una finalitat educativa de manera vivencial, de construcció de projecte i en col·lectiu.
- Apliquen els valors i principis fonamentals del cooperativisme.

Les característiques pedagògiques d'una cooperativa d'alumnes són...

- És un projecte format per les alumnes que actuen

per si mateixes amb l'orientació i el suport del professorat.

- Tots i totes les alumnes sòcies són iguals i treballen col·lectivament per assolir els objectius que fixa la cooperativa.
- Les cooperatives es desenvolupen en el context del centre educatiu i en aquest desenvolupen les activitats socials i econòmiques.
- La seva creació afavoreix el treball dels valors associats a l'emprenedoria, la solidaritat, el treball mutu i l'autoresponsabilitat, entre d'altres.

Les característiques organitzatives d'una cooperativa d'alumnes són...

- Estan pensades per dur-se a terme en tot un curs escolar.
- Segons la disponibilitat del centre, variarà el volum d'hores i de dies per dur a terme el projecte cooperatiu. Per la qualitat del projecte, es recomana una dedicació mínima d'una hora a la setmana.
- Es poden desenvolupar diferents cooperatives segons el volum de participants:
 - Cooperativa de gran grup: creada amb tot l'alumnat d'una aula. Tots treballen en el mateix projecte, tot i que es poden organitzar en comissions de treball i dividir-se les tasques.
 - Cooperatives de grup més reduït: es poden establir diverses cooperatives en un mateix grup de classe segons els interessos i les motivacions de l'alumnat.
- Es poden desenvolupar diferents tipus de cooperatives segons l'activitat:
 - De producció: collarets, samarretes o altres productes que siguin d'interès.
 - De serveis per al centre educatiu: manteniment, cantina, horts... (Aquests requereixen que el centre i la cooperativa tinguin un conveni d'acord).
 - D'activitats: companyies de teatre, grups de música, activitats per al centre, festes d'escola...

Aplicació de les cooperatives d'alumnes al currículum educatiu

Fonaments pedagògics de les cooperatives d'alumnes: de l'Escola Moderna a l'aprenentatge cooperatiu

Les cooperatives d'alumnes són un projecte basat en l'aprenentatge vivencial i significatiu que té com a eixos centrals l'experiència de l'alumnat, el *learn by doing*, així com l'aprenentatge cooperatiu, la qual cosa implica que tots els actors implicats en la creació d'una cooperativa d'alumnes (docents, alumnat, familiars i la resta de la comunitat educativa) aprenen d'aquest procés.

La cooperativa d'alumnes està arrelada a una genealogia de corrents pedagògics emancipadors del segle XIX i XX vinculades al moviment de l'Escola Moderna, que van néixer amb la pedagogia llibertària de Francesc Ferrer i Guàrdia. Aquest entenien l'educació com una eina d'emancipació i aprenentatge de convivència i solidaritat, i concebia l'escola com un espai de laïcitat, antiautoritarisme, racionalitat i llibertat en què l'alumne és un **agent actiu en el procés educatiu**.

Vinculat a l'Escola Moderna, també destaca Celestin Freinet, un mestre que va desenvolupar el projecte de la cooperativa tècnica a l'escola com a pilar d'un model d'escola popular organitzada al voltant dels infants i arrelada a una comunitat social i cultural concreta. Freinet va desenvolupar les seves tècniques basant-se en tres principis que buscaven que l'infant fos responsable del seu aprenentatge: la llibertat d'expressió, la vida en cooperació i la vida participativa, que alhora servien per respectar els coneixements bàsics que tenien els alumnes.

Les cooperatives d'alumnes posen en pràctica la filosofia i metodologia de l'aprenentatge cooperatiu, un corrent pedagògic que va impulsar, entre altres docents, Pere Pujolàs, professor de la Universitat de Vic, que aposta per l'aprenentatge col·lectiu i basat en la cooperació entre el grup davant de l'aprenentatge individual i competitiu que s'ensenya a la majoria de centres educatius, públics o privats. L'aprenentatge cooperatiu entén que aprendre de forma cooperativa ajuda a aprendre millor a les persones i al grup, i que la cooperació amb els altres no només ha de ser una manera d'aprendre, sinó un contingut a aprendre i un aprenentatge clau per una societat on la interdependència s'està fent evident en un context de creixement de les desigualtats socials i de proximitat amb el col·lapse energètic.

Emprenedoria en l'àmbit educatiu, prioritat de l'estratègia educativa europea, estatal i catalana

L'impuls a experiències com les cooperatives d'alumnes s'emmarca en un context d'interès governamental per fomentar l'emprenedoria cooperativa en l'alumnat de primària i secundària que té com a objectiu familiaritzar infants, adolescents i joves amb l'emprenedoria cooperativa cap a una projecció de futur orientada al mercat laboral. Tal com planteja el Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2010-2020, «l'esfera laboral resulta un element central en la configuració de les identitats socials i en les trajectòries d'emancipació de les persones joves».

Actualment el foment de l'emprenedoria forma part de l'estratègia educativa a escala internacio-

nal i a casa nostra: l'Estratègia Europa 2010-2020 insta els estats membres de la UE a millorar resultats educatius abordant segments amb plantejament integrat que reculli competències clau; el 2006, el Parlament Europeu marca 8 competències clau, una de les quals és el sentit de la iniciativa i l'esperit d'empresa.

En l'àmbit estatal, la Llei orgànica d'educació 3/5/2006 fixa al preàmbul l'objectiu d'obrir el sistema educatiu al món exterior, reforçar llaços amb la vida laboral, la investigació i la societat en general, i desenvolupar l'esperit d'emprenedoria. La Llei 8/2013 de reforma del sistema educatiu es marca l'objectiu de promoure trajectòries més adequades a les capacitats de l'alumnat que facin realitat les seves aspiracions i esdevinguin rutes que facilitin l'ocupabilitat i estimulin l'esperit emprenedor.

Per últim, la Llei d'Educació Catalana 12/2009 estableix com a principi rector del sistema educatiu el foment de l'emprenedoria.

Tot i així, malgrat que hi ha interès per part de governs i institucions per fomentar l'emprenedoria en el marc escolar, cal tenir cura de no posar únicament l'accent en l'educació protoempresarial més que no pas en l'educació en valors i l'aprenentatge vivencial de l'alumnat.

Les cooperatives d'alumnes com a experiència que reforça les competències curriculars

Les cooperatives d'alumnes són experiències educatives que reforcen les competències educatives que recull el currículum escolar de les lleis d'educació estatal i catalana.

Ambdues lleis entenen que les finalitats de l'ensenyament són donar formació integral de les persones en totes aquelles competències que els permeti donar resposta als problemes que els plantejarà la vida en l'àmbit professional i acadèmic, però també i especialment en els àmbits personal, interpersonal i social.

Així, el nou marc educatiu està basat en el desenvolupament educatiu per competències bàsiques, i entén com a pilars de l'educació el saber, el saber fer, el ser i el conèixer, que desenvolupen a través dels currículums educatius estructurats en vuit grans competències:

- **Les competències comunicatives.** Aprendre a comunicar vol dir saber expressar fets, conceptes, emocions, sentiments i idees. Comunicar-se, a més, afavoreix el desenvolupament de les altres competències bàsiques: les metodològiques de la cerca i gestió de la informació, treballar de manera cooperativa i ser conscient dels propis aprenentatges, la interpretació de la realitat, habitar el món i conèixer. En definitiva, afavoreix la construcció del coneixement i el desenvolupament del pensament propi i de la pròpia identitat.
- **Competència lingüística i audiovisual.** És a la base de tots els aprenentatges i, per tant, en el desenvolupament de les activitats el paper

de la llengua oral és fonamental; cal aprendre a parlar, escoltar, exposar i dialogar per aprendre. La competència comunicativa i audiovisual inclou, evidentment, tant el llenguatge verbal com l'ús adequat dels recursos no verbals que afavoreixen la comunicació: recursos visuals, gestuals, corporals... El treball d'aquestes competències és imprescindible per adoptar decisions i cohesionar els grups humans.

- **Competència artística i cultural.** Aquesta competència suposa posar en funcionament la iniciativa, la imaginació i la creativitat per expressar-se mitjançant codis artístics i, en la mesura que les activitats culturals i artístiques suposen en moltes ocasions un treball col·lectiu, disposar d'habilitats de cooperació, i tenir consciència de la importància de donar suport i apreciar les iniciatives i contribucions d'altri en la consecució del resultat final.
- **Tractament de la informació i la competència digital.** El tractament de la informació i la competència digital implica anar desenvolupant metodologies de treball que afavoreixen que els infants i joves puguin esdevenir persones autònomes, eficaces, responsables, crítiques i reflexives en la selecció, el tractament i la utilització de la informació i les seves fonts en diferents suports i tecnologies. També ha de potenciar les actituds crítiques i reflexives en la valoració de la informació disponible, contrastant-la quan calgui, i respectar les normes de conducta acordades socialment per regular l'ús de la informació.
- **Competència logicomatemàtica.** Aquesta competència adquireix realitat i sentit en la mesura que els elements i raonaments matemàtics són utilitzats per enfrontar-se a situacions quotidianes. És a dir, la competència matemàtica implica el coneixement i maneig dels elements matemàtics bàsics en situacions reals o simulades de la vida quotidiana; elaborar la informació a través d'eines matemàtiques (mapes, gràfics...) per poder-la interpretar, i posar en pràctica processos de raonament que condueixin a la solució de problemes o a l'obtenció de la informació.
- **Competència d'aprendre a aprendre.** Aprendre a aprendre implica la consciència, la gestió i el control de les pròpies capacitats i coneixements des d'un sentiment de competència o eficàcia personal, i inclou tant el pensament estratègic com la capacitat de cooperar, d'autoavaluar-se, i el maneig eficient d'un conjunt de recursos i tècniques de treball intel·lectual. Tot això es desenvolupa per mitjà d'experiències d'aprenentatge conscients i gratificants, tant individuals com col·lectives.
- **Competència d'autonomia i iniciativa personal.** Aquesta competència remet a la capacitat d'elegir amb criteri propi, d'imaginar projectes, i de portar endavant les accions necessàries per desenvolupar les opcions i plans personals, responsabilitzant-se, tant en l'àmbit personal, com en el social i laboral. Comporta també una actitud

positiva cap al canvi i la innovació que pressuposa flexibilitat de plantejaments, adaptar-s'hi críticament i constructiva, afrontar els problemes i trobar solucions en cada un dels projectes vitals que s'emprenen. Una altra dimensió important d'aquesta competència està constituïda per aquelles habilitats i actituds relacionades amb el lideratge de projectes, que inclouen la confiança en un mateix; l'empatia; l'esperit de superació; les habilitats per al diàleg i la cooperació; l'organització del temps i tasques; la capacitat d'afirmar i defensar drets o l'assumpció de riscos.

- **Competència social i ciutadana.** Aquesta competència fa possible comprendre la realitat social en què es viu; cooperar, convida i exercir la ciutadania democràtica en una societat plural, així com comprometre's a contribuir en la seva millora. La competència social i ciutadana integra coneixements, habilitats i actituds que permeten participar, prendre decisions, triar com comportar-se en determinades situacions i responsabilitzar-se de les eleccions i decisions adoptades. L'exercici de la ciutadania implica disposar d'habilitats per participar activament i plena de la vida cívica; significa construir, acceptar i practicar normes de convivència d'acord amb els valors democràtics; exercir els drets, llibertats, responsabilitats i deures cívics, i defensar també els drets d'altri.

La Llei d'educació de Catalunya (LEC) identifica la iniciativa, la innovació, l'assumpció de riscos, la planificació, l'organització per objectius, el treball en equip i la creativitat com a competències personals compreses dins les competències emprenedores.

Segons el currículum d'educació secundària de 2015, l'emprenedoria desenvolupa competències transversals de l'àmbit personal i social: la competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria, i la competència d'aprendre a aprendre.

La creació de cooperatives d'alumnes promou l'aprenentatge cooperatiu, la qual cosa reforça la competència social i ciutadana que, segons el currículum d'educació primària i secundària, té com a habilitats associades conèixer-se i valorar-se a un mateix o una mateixa; saber comunicar-se en diferents contextos; saber expressar les idees pròpies i escoltar les alienes; posar-se al lloc de l'altre; prendre decisions en diferents nivells de la vida comunitària; valorar diferències i reconèixer la igualtat de drets entre diferents col·lectius, especialment entre homes i dones; participar al diàleg i la negociació per arribar a la resolució de conflictes tant en l'àmbit individual com social.

2

Marc pedagògic de les cooperatives d'alumnes

Objectius generals

Crear una cooperativa gestionada pel mateix alumnat

Es pretén crear, estructurar i fer funcionar una cooperativa que desenvolupi una activitat productiva, de dinamització o bé un servei per al centre. Es tracta d'una situació real on la presa de decisions i el funcionament del mateix projecte és la simulació de la creació d'una empresa en la qual es treballen les dimensions societària, organitzativa i econòmica. En definitiva, una societat cooperativa gestionada pel mateix alumnat, amb el seguiment d'un o diferents docents de referència.

Definir els nivells educatius a qui s'adreça

Cal tenir molt en compte les característiques dels diferents grups a l'hora de triar en quin nivell es constituirà la cooperativa i després poder fer l'adaptació del model de cooperativa en funció de les edats triades.

- Definir els valors que orientaran el treball amb l'alumnat
- A banda del treball dels valors inherents al cooperativisme, aquest programa ha de tenir en compte els valors següents:
 - Implicació de manera activa
 - Respecte i tolerància
 - Disposició a actuar a favor del bé comú
 - Cooperació en la realització de tasques, treballs i activitats

- Relació de pertinença al grup
- Participació, col·laboració i responsabilitat
- Resolució de conflictes
- Compromís personal a favor de tot el que pugui millorar la cooperativa
- Rigor en l'elaboració i la presentació de treballs administratius

Metodologia de treball

Per tal de desenvolupar les sessions seguint amb els principis i valors que regeixen el cooperativisme, proposem que la metodologia de treball dins les aules es basi en:

- **La participació i la implicació de tot el grup.** Per tal de desenvolupar una bona experiència cooperativa, és necessari que s'estableixin canals i espais de participació de totes les membres del grup. Per tal de facilitar i acompanyar el grup, és imprescindible detectar quins rols s'estableixen dins les dinàmiques del grup, visibilitzar-los i permetre que totes les veus de l'aula siguin escoltades i reconegudes.
- **La presa de decisions per consens.** Les cooperatives prenen les grans decisions en el marc de l'assemblea, el màxim òrgan de govern format per tots i totes les sòcies que en són membres. D'aquesta manera, es recomana que les decisions que es prenguin es resolguin en consens, ja que aquesta forma fomenta el diàleg, el debat, els diversos posicionaments del grup i l'entesa conjunta. Si un

cop establert el consens i generat el debat es veu difícil arribar a un acord de grup, es podria passar per un procés de votació per desenca-llar les decisions a prendre.

- **La gestió dels conflictes. A tots els grups hi ha conflictes.** Les persones som diverses i tenim opinions, pensaments i maneres de fer diferents. Dit això, el que causa més problemes dins dels «conflictes» no és la diversitat, sinó com es gestiona aquesta. És important tractar la gestió dels conflictes des de l'empatia, el reconeixement de totes les parts, el respecte i parlant des del «jo» en aquells aspectes emocionals amb els quals conflictuem.
- **El reconeixement de les tasques de tothom i del mateix grup.** Es recomana crear espais amb el grup d'alumnes on es reconeguin les tasques que fan totes les persones que el configuren i també s'agraeixi el grup com a col·lectiu. Sentir-se membre d'un grup amb identitat pròpia és un dels elements més importants de la creació d'una cooperativa d'alumnes. És l'element clau que farà tirar endavant o no el projecte i, per tant, cal cuidar-lo i respectar-lo molt.

Procés d'acompanyament al professorat per dur a terme les cooperatives d'alumnes

Per tal de desenvolupar una cooperativa d'alumnes dins del centre escolar, es compta amb l'acompanyament del **Ateneu Cooperatiu del Barcelonès Nord** en diverses fases i moments clau:

• Preparació i formació de la cooperativa d'alumnes

Treball amb el professorat que vol desenvolupar una cooperativa d'alumnes al seu centre educatiu per:

- Explicar i contextualitzar la filosofia, història i actualitat de les cooperatives d'alumnes.
- Presentar la guia didàctica de treball.
- Presentar totes les fases d'acompanyament.
- Fer una primera anàlisi per detectar les característiques del centre educatiu on volen crear la cooperativa, i a la vegada detectar quines necessitats poden tenir en el programa
- Fer una formació al professorat que permeti:
 - Contextualitzar i detallar el programa de les cooperatives d'alumnes.
 - Aprofundir en el relat, els coneixements i les característiques de l'ESS i sobretot del cooperativisme.
 - Altres necessitats formatives que es detectin.

• Posada en marxa de la cooperativa d'alumnes

Sessions que dinamitzarà l'Ateneu Cooperatiu amb les alumnes:

- Primera sessió de presentació i treball sobre cooperatives d'alumnes amb l'alumnat per presentar el programa i explicar-ne el funcionament.
- Dinamització de la primera sessió de treball i redacció dels estatuts de la cooperativa.
- Dinamització de l'Assemblea de constitució.

Seguiment periòdic del desenvolupament de la cooperativa d'alumnes:

- Es preveu fer un seguiment regular amb el professorat. Caldrà acordar entre ambdues parts els canals de comunicació i la regularitat del seguiment segons hi hagi més o menys necessitats.

• Tancament de la cooperativa d'alumnes

Participar en l'última sessió de treball:

- Assemblea de tancament.
- Decidir què es fa amb els excedents (en cas que n'hi hagi).
- Decidir si la cooperativa continua el curs vinent.
- Valorar el projecte desenvolupat amb l'alumnat.

Avaluació del programa:

- Es durà a terme una sessió d'avaluació amb el professorat per apreciar com ha anat el funcionament de la cooperativa.

Procés d'acompanyament del professorat a l'alumnat per a la creació de cooperatives d'alumnes a un centre educatiu

El professorat serà l'encarregat de facilitar i acompanyar tot el projecte de les cooperatives d'alumnes amb el seu alumnat. D'aquesta manera:

- L'acompanyament docent per a la creació d'una cooperativa d'alumnes es fa en hores lectives i depèn fonamentalment del rol que ocupa el personal docent que lideri aquest procés.
- La mitjana de dedicació és com a mínim d'una hora lectiva per setmana, i cal que es desenvolupi en el context de l'aula.
- Prèviament o en paral·lel a la posada en marxa de la cooperativa, el professorat pot realitzar activitats diverses per introduir el cooperativisme i l'ESS a l'aula, com per exemple, rutes de visita a projectes cooperatius i de l'ESS de la comarca com les que ofereix l'Ateneu Cooperatiu del Barcelonès Nord, o sessions dedicades a introduir el cooperativisme amb dinàmiques vivencials,

visionament de vídeos didàctics o documentals, i altres activitats.

El rol del personal docent en tot el projecte consisteix a:

- Formar l'alumnat.
- Guiar-lo en tot el projecte.
- Acompanyar l'alumnat en tot el procés de creació de la cooperativa.
- Dinamitzar les sessions que s'indiquin.
- Vetllar pel seu funcionament global.
- Tenir cura de totes les persones que en formen part.

Marc pràctic de les cooperatives d'alumnes

Un cop contextualitzat el marc teòric i pedagògic de les cooperatives d'alumnes, a continuació s'explicita com dur-les a terme.

Estructura de funcionament de la cooperativa d'alumnes

A continuació definim l'estructura social bàsica d'una cooperativa d'alumnes, així com les funcions de les persones que en formen part.

- **L'Assemblea.** És l'òrgan màxim de decisió de la cooperativa i es compon de totes les sòcies de la cooperativa. Es reuneix per aprovar els comptes i els estatuts i marcar les directrius de treball del Consell Rector. La proposta és dur a terme una assemblea cada 4 o 6 setmanes per tal que tot el grup posi en comú l'estat de la cooperativa, prendre les decisions que calguin en grup, i fomentar, així, la corresponsabilitat, la participació i la presa de decisions col·lectiva.
- **El Consell Rector.** Està format pels càrrecs de Presidència, Secretaria, Tresoreria i un mínim de 2 vocals. El Consell Rector es reuneix periòdicament per tractar els punts corresponents a l'ordre del dia que s'han proposat a l'assemblea. A la reunió es pot demanar la presència d'alguna persona experta si cal tractar temes específics. En aquestes reunions, el Consell Rector planifica, organitza i assigna els recursos per dur a terme les activitats i accions proposades per l'Assemblea.

La proposta és que el Consell Rector es reuneixi cada 2 o 3 setmanes, abans de cada Assemblea, per fer la proposta d'ordre del dia, fer seguiment de les tasques que s'estan desenvolupant i vetllar pel bon desenvolupament de les activitats cooperatives proposades.

- **Tasques de la Presidència.** Presideix l'Assemblea i les reunions del Consell Rector.

És qui fa el rol de representació institucional de la cooperativa i l'enllaç amb la Direcció de l'escola. Si s'escau, acull els alumnes nous i els explica el funcionament de la cooperativa.

- **Tasques de la Secretaria.** Convoca l'Assemblea i les reunions del Consell Rector. Redacta les actes de les reunions. Porta al dia el llibre d'actes i el registre de socis.
- **Tasques de la Tresoreria.** Porta al dia la comptabilitat de la cooperativa.
- **Tasques de les vocalies.** A part de la funció de representar les persones sòcies i defensar les idees que hagin sortit a l'Assemblea, donen suport a la resta de membres del Consell Rector en les seves activitats. Es poden definir vocalies concretes si la cooperativa així ho decideix, i també es pot ampliar el nombre de vocals.

Es poden crear vocalies segons el nombre de comissions de treball que hi hagi per tenir més representativitat de totes les tasques.

- **Les comissions de treball.** Per tal de desenvolupar l'activitat cooperativa de manera democràtica i participativa, es proposa que el grup d'alumnes es divideixi en comissions de treball segons les seves inquietuds, motivacions i habilitats. A continuació, es fa una proposta de comissions de treball amb les funcions a dur a terme.
- **Activitats.** Tenen la funció de pensar, concretar i planificar l'activitat cooperativa, sobretot què es farà, qui ho durà a terme, com i quan es farà el servei o producte decidit entre totes.
- **Economia i vendes.** S'encarreguen de re-actualitzar l'estudi de mercat i de competència; elaborar el pressupost de l'activitat juntament amb el tresorer o la tresorera, i fer el tancament econòmic de la cooperativa.
- **Comunicació i publicitat.** Treballen la identitat corporativa de la cooperativa i elaboren la campanya de comunicació i promoció de la cooperativa.
- Gestió i cura de l'equip de treball. Tenen l'objectiu de crear eines de planificació, gestió i cura de l'equip de la cooperativa, facilitació de les assemblees, vetllar per la conciliació, corresponsabilitat i equitat de tot el grup, i elaborar el reglament de règim intern en cas que es consideri oportú.

Desenvolupament de les activitats

Cal que les activitats es treballin de manera que l'alumnat aconsegueixi un aprenentatge significatiu a partir del desenvolupament gradual de les diferents propostes educatives i les activitats que es plantegen.

És molt important que totes les participants de la cooperativa se'n sentin part i estiguin motivades en la seva creació i gestió. Aquesta serà la clau de l'èxit del projecte. Per aquest motiu, es proposa que el professorat, juntament amb la comissió de gestió i cura de l'equip, vetlli per al seu bon funcionament.

- **Hores de treball a l'aula.** La idea és que, en la mesura que es pugui, totes les sessions de treball, formacions, espais de creació, reunions etc. que planteja una cooperativa d'alumnes es pugui dur a terme dins les hores lectives i espais del centre educatiu.
- **Hores de treball fora de l'aula.** En cas que es consideri oportú o per falta de temps dins les aules, es demanarà a l'alumnat que algunes de les feines, tasques o reunions les duguin a terme fora del centre educatiu de manera autogestionada.
- **Espais de presa de decisions.** Les assemblees i els consells rectors es recomanen que es facin dins l'aula amb l'acompanyament de la persona docent. D'aquesta manera, també es pot tenir una visió global més acurada del projecte.

Règim administratiu

L'activitat administrativa es duu a terme en actes, contractes i reglaments, o en activitats instrumentals que en són preparatòries o derivades.

La documentació de la cooperativa ha de ser degudament registrada i arxivada en els llibres de registre preceptius.

El secretari o la secretària de la cooperativa s'encarrega de tenir al dia el llibre d'actes de les reunions del Consell Rector i de l'Assemblea, així com el llibre de registre de les sòcies.

Gestió econòmica

Aportació de capital inicial

Una de les característiques de les cooperatives és que cal fer una aportació de capital social per part de les sòcies per poder engegar l'activitat cooperativa. Aquest capital es retorna a les persones sòcies en cas de voler la baixa o quan es tanca la cooperativa.

En el cas de les cooperatives d'alumnes, es proposa que l'aportació de capital social inicial sigui d'entre 3 i 10 €, segons la quantitat que acordin en Assemblea, per tal de viure el procés d'aportar capital inicial per a la constitució de la cooperativa. Aquest capital queda en poder del tesorero o la tesorera de la cooperativa i es retorna quan es tanca l'activitat de la cooperativa.

La Tresoreria de la cooperativa ha de dur un registre de totes les entrades i sortides de diners de cada activitat o servei brindat o productes venuts. Cal deixar molt clar que aquesta aportació de capital es retornarà un cop tancada la cooperativa, sempre que el resultat econòmic sigui positiu i no hi hagi cap pèrdua.

Ingressos de la cooperativa d'alumnes:

- Aportació inicial de les sòcies.
- Beneficis de l'activitat o servei que genera.
- Subvenció del centre educatiu o de l'AMPA.
- Altres tipus de finançament per iniciar les seves activitats, com préstecs a retornar per part de l'escola, les famílies o la Federació de Cooperatives d'Ensenyament de Catalunya.

Tancament econòmic

A final de cada curs, es farà una assemblea on es procedirà a fer el tancament econòmic de l'exercici i la distribució dels excedents.

Cal tenir en compte per a aquest tancament:

- Les aportacions de les persones sòcies són retornables en el moment d'abandonar la cooperativa o bé quan aquesta cessa la seva activitat; per tant, no computen en l'excedent final.
- Si la cooperativa rep un préstec o finançament per als seus projectes, s'ha de tenir en compte a final de l'exercici el retorn d'aquest amb els interessos que se'n derivin.
- Algunes cooperatives destinen entre un 20 i un 30 % dels beneficis a un projecte social, de millora de l'entorn on s'ubica la cooperativa o bé a la millora del centre educatiu.

3

Itinerari formatiu de les cooperatives d'alumnes

Per tal d'elaborar l'itinerari formatiu de les cooperatives d'alumnes, cal recordar les principals característiques organitzatives que condueixen el propi itinerari.

Les cooperatives d'alumnes...

- Estan pensades per dur-se a terme en tot un curs escolar (de setembre a juny).
- Segons la disponibilitat de cada centre, variarà el volum d'hores i dies per dur a terme el projecte cooperatiu. Per la qualitat del projecte, es recomana una dedicació mínima d'una hora a la setmana.

Es poden desenvolupar diferents tipus de cooperatives segons l'activitat: de producció, de serveis per al centre educatiu o d'activitats. El tipus de servei o producte que es vulgui desenvolupar tindrà un calendari o un altre per respondre a les necessitats que tingui.

Es compta amb l'acompanyament de l'Ateneu Cooperatiu del Barcelonès Nord per fer la formació, l'acompanyament i el seguiment al professorat que impulsi el projecte.

Alerta! Cada cooperativa d'alumnes és diferent segons el nombre de participants, l'activitat cooperativitzada i les motivacions i interessos del grup.

Itinerari formatiu: taula resum de continguts

A continuació es mostra la proposta base d'itinerari formatiu i de sessions a desenvolupar del programa de les cooperatives d'alumnes durant tot un curs escolar. Cal tenir en compte que cada centre educatiu i cada grup pot adaptar el programa a les seves necessitats.

La taula compta amb tota la informació necessària per emprendre el programa:

- Nombre de sessions que es requereixen
- Temes a tractar a cada sessió
- Calendari proposat per treballar cada sessió
- La persona que lidera cada sessió

La proposta següent està pensada per fer una sessió d'una hora cada setmana

Sessions de l'itinerari de treball

Cada sessió està pensada per fer-se com a mínim en 1 hora

N. sessió	Tema de la sessió de treball	set.	oct.	nov.	des.	gen.	feb.	març	abr.	maig	juny	Qui lidera la sessió
13-15	• Elaboració d'eines de planificació i gestió de tasques											Professorat
13-15	• Eines de cura de l'equip i gestió de les assemblees de la cooperativa											Professorat
16	3a Assemblea: validació de les feines de les comissions i preparació per a la posada en marxa											Professorat
E) Iniciem l'activitat de la cooperativa												
17-32	Dur a terme l'activitat o servei. Cada comissió tindrà unes feines associades segons la planificació											Professorat
20	4a Assemblea: seguiment i valoració conjunta de la cooperativa											Professorat
25	5a Assemblea: seguiment i valoració conjunta de la cooperativa											Professorat
30	6a Assemblea: seguiment i valoració conjunta de la cooperativa											Professorat
F) Avaluació de l'activitat cooperativa												
33	7a Assemblea: valoració i tancament de la cooperativa											Ateneu Coop. Bnord
G) Donar continuïtat a l'experiència cooperativa (opcional)												
34-?	Compartim l'experiència cooperativa amb la comunitat educativa i cerquem possibles línies d'intercooperació											Professorat
34-?	Projectem la continuïtat de la cooperativa a través d'altres usos i activitats econòmiques											Professorat

Proposta de sessions i dinàmiques de treball

A continuació, es fa la proposta concreta de formacions i treball per desenvolupar el programa on consten les sessions de treball, els temes a treballar i les eines i recursos de suport per dinamitzar les sessions.

La proposta d'activitat i dinàmiques detallades es pot trobar a la «Guia didàctica per al professorat: dinàmiques i activitats per treballar l'economia social i solidària i el cooperativisme».

A) Introducció a les cooperatives d'alumnes

SESSIÓ 1	Introducció al cooperativisme: Contextualitzar què és una cooperativa de treball, els principis, els valors i les pràctiques del cooperativisme. Característiques i trets bàsics del model cooperatiu.	Activitat 1: «El joc del tabú amb els valors cooperatius» «Les cooperatives» https://www.youtube.com/watch?v=5xtCu41fuCM «Trenquem els tòpics de l'economia social i cooperativa», del programa Aracoop https://www.youtube.com/watch?v=CQunZJHugYo
SESSIÓ 2 (dinamitzada per l'ACM)	Presentació de les cooperatives d'alumnes: Presentació general del programa de les cooperatives d'alumnes. Concretar què faran, com ho faran i el calendari de treball.	«Guia didàctica per a l'alumnat» Programa Cooperatives d'alumnes d'Aracoop Calendari de treball
SESSIÓ 3	Economia. ESS i economia feminista: Què és l'economia. Immersion en l'ESS. Immersion en l'economia feminista.	Activitat 2: «Què és l'economia?» «Què és l'ESS?», de la Fundació Ferrer i Guàrdia https://www.youtube.com/watch?v=YdYoeGp-TWY «Què és la economia social», de la Chantier de l'Economie Social del Quebec https://www.youtube.com/watch?v=4YWVrYoEdeU Activitat 3: «Fem visible allò invisible»

B) Quina cooperativa volem?

SESSIÓ 4	Reptes del grup: Treball sobre expectatives individuals. Configuració dels reptes i compromisos individuals. Elaboració dels objectius comuns del projecte. Les necessitats al centre del projecte: Analitzem quines necessitats tenim com a grup. Analitzem quines necessitats tenim al centre educatiu.	Activitat 4: «Donar i rebre: Què podem aportar a la cooperativa i què ens agradaria que ens aportés l'experiència?» Activitat 5: «Com cobrim les nostres necessitats?» Activitat 6: «Què necessitem nosaltres i la comunitat educativa?» Activitat 7: «L'empresa dels meus somnis»
-----------------	---	---

SESSIÓ 5	L'activitat cooperativa: Triem l'activitat a desenvolupar segons les necessitats que tenim.	Activitat 8: «Quines activitats volem fer?» Activitat 9: «Subhasta de principis cooperatius»
	El nom de la cooperativa: Triem el nom de la cooperativa segons l'activitat a desenvolupar i les necessitats sorgides.	Activitat 10: «Triem el nom de la cooperativa»

C) Posem en marxa la Coop!

SESSIÓ 6	Passes per constituir la cooperativa i com es gestiona: Concretem les passes que haurem de fer per constituir i iniciar l'activitat cooperativa. Model de governança cooperativa. Decidim quantes assemblees i consells rectors hi haurà i planificar-los.	Activitat 11: «Com s'organitza una cooperativa?»
	Repartiment de rols i funcions laborals i societaris: Quines habilitats, capacitats i motivacions tenim? Repartiment de rols i funcions: qui farà què?	Activitat 12: «Del jo al nosaltres. On soc més feliç i més rellevant per al grup?»
SESSIÓ 7 (dinamitzada per l'ACM)	Elaborem els estatuts: Presentació dels estatuts d'una cooperativa i el seu sentit. Comencem a redactar els estatuts.	Activitat 13: «Redactem els estatuts de la nostra cooperativa» Continguts mínims dels estatuts socials* Model d'estatuts cooperativa secundaria*
SESSIÓ 8	Aprovem els estatuts: Acabem de treballar els estatuts. Validem els estatuts finals.	Activitat 13: «Redactem els estatuts de la nostra cooperativa»
SESSIÓ 9 (dinamitzada per l'ACM)	Assemblea constituent Celebrem la 1a Assemblea. Constituïm la cooperativa. Fem l'aportació de capital inicial. Planifiquem la posada en marxa de la cooperativa.	Activitat 17: «Ordre del dia de l'Assemblea de constitució de la cooperativa» Acta de constitució d'una cooperativa d'alumnes* Fitxa de soci* Sol·licitud alta i de baixa*

Activitats o documents que es poden trobar a <http://aracoop.coop/programa-cooperatives-dalumnes/>

D) Planifiquem l'activitat de la cooperativa

SESSIÓ 10	El Pla de sostenibilitat (1): creació i planificació de l'activitat: • Introducció al Pla de sostenibilitat: model Canvas. • Comencem a plantejar el pla de sostenibilitat.	Activitat 16: «Construïm la idea de projecte de la cooperativa: missió, visió i valors» Guia per elaborar un pla d'empresa*
-----------	---	--

SESSIÓ 11	El Pla de sostenibilitat (2): elaboració de l'activitat: • Seguim elaborant el Pla de sostenibilitat. • Posem en comú el pla i el validem.	Activitat 16: «Fem el Pla de sostenibilitat de la cooperativa» Model de conveni entre la cooperativa i l'escola* Pauta d'anàlisi de viabilitat d'un producte o servei*
SESSIÓ 12	El Pla de sostenibilitat (3): 2a Assemblea • Validem i aprovem l'activitat. • Iniciem les activitats en comissions de treball.	
SESSIONS 13 a la 15 (aproximadament)	Iniciem la feina amb les comissions de treball: • Consell Rector: • Signar el conveni amb el centre educatiu. • Representació davant de tercers: Federació de Cooperatives d'Ensenyament de Catalunya (FeCEC) . • Preparació ordre del dia de les assemblees. • Seguiment de les activitats i comissions de treball de la cooperativa. • Comissió d'activitats: • Planificar què, qui, com i quan es farà l'activitat, servei o producte escollir. • Preparar la posada en marxa de les activitats. • Liderar el desenvolupament de les activitats. • Comissió de comunicació: • Elaborar una imatge corporativa. • Elaborar una campanya de comunicació i promoció de la cooperativa. • Elaborar i liderar material gràfic i fotogràfic de la cooperativa. • Comissió econòmica: • Plantejar l'estratègia de venda del producte o servei. • Elaboració i gestió de pressupostos.	Activitat 17: «Treball conjunt d'una activitat de la cooperativa per etapes» Activitat 18: «Construïm la imatge de la nostra cooperativa» Fitxa de dades per la web* Guia de finançament cooperatives d'alumnes* Activitat 19: «Dinàmiques per treballar la sostenibilitat emocional del grup»

	<ul style="list-style-type: none"> Decidir l'accés al crèdit i el seu finançament per a portar a terme l'inici de l'activitat econòmica. Comissió de cures: <ul style="list-style-type: none"> Elaborar el reglament de règim intern. Elaborar eines de planificació i gestió de tasques. Eines de cura de l'equip i facilitació de les assemblees de la cooperativa. 	
SESSIÓ 16	3a Assemblea <ul style="list-style-type: none"> Validem les feines de les comissions i preparem la posada en marxa de l'activitat de la cooperativa. Planifiquem detalladament les feines de les comissions per iniciar l'activitat. 	

Activitats o documents que es poden trobar a <http://aracoop.coop/programa-cooperatives-dalumnes/>

E) Iniciem l'activitat de la cooperativa

SESSIÓNS 17 a la 32 (aproximadament)	Iniciem l'activitat cooperativista: <ul style="list-style-type: none"> Dur a terme l'activitat o servei. Cada comissió tindrà unes feines associades segons la planificació. 	
SESSIÓ 20	4a Assemblea: <ul style="list-style-type: none"> Seguiment conjunt de l'activitat de la cooperativa. Resolució de possibles conflictes. Altres aspectes d'interès. 	
SESSIÓ 25	5a Assemblea: <ul style="list-style-type: none"> Seguiment conjunt de l'activitat de la cooperativa. Resolució de possibles conflictes. Altres aspectes d'interès. 	
SESSIÓ 30	6 Assemblea: <ul style="list-style-type: none"> Seguiment conjunt de l'activitat de la cooperativa. Resolució de possibles conflictes. Altres aspectes d'interès. 	

F) Avaluació de l'activitat cooperativa

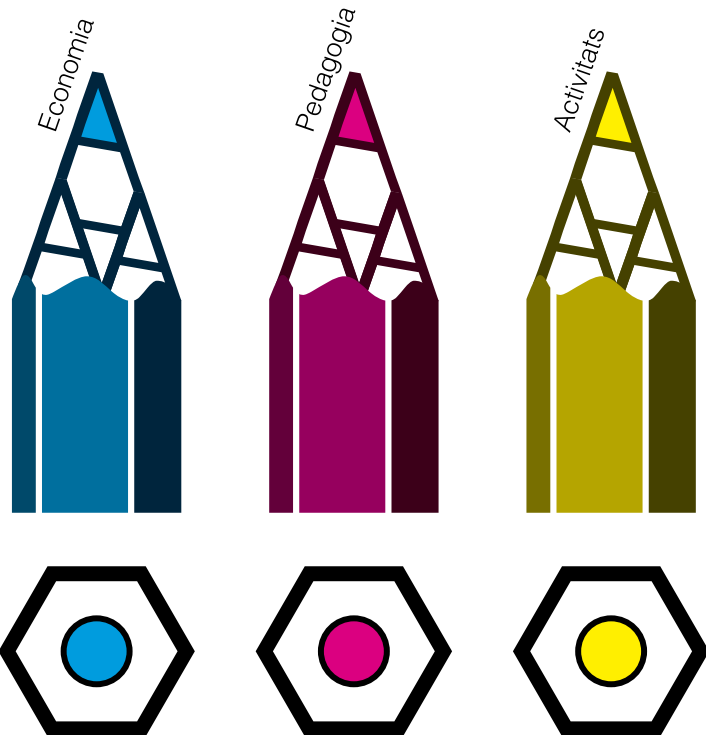
SESSIÓ 33 (dinamitzada per l'ACM)	7a Assemblea (tancament de la cooperativa): <ul style="list-style-type: none"> Valoració de l'activitat generada de la cooperativa. Valoració de l'equip de treball i cures. Tancament econòmic i devolució de l'aportació de capital inicial. Què fem amb els excedents? 	Guia per fer el tancament econòmic*
--	---	---

Activitats o documents que es poden trobar a <http://aracoop.coop/programa-cooperatives-dalumnes/>

G) Donar continuïtat a l'experiència cooperativa (opcional)

SESSIÓ 34 a ?	Compartim l'experiència cooperativa: <ul style="list-style-type: none"> Fem sensibilització i formació a la comunitat educativa. Expliquem al món el nostre projecte. Cerquem possibles línies d'intercooperació amb la comunitat o d'altres cooperatives per enriquir el projecte. 	
SESSIÓ 34 a ?	Projectem la continuïtat de la cooperativa a través d'altres usos i activitats econòmiques.	

Per elaborar aquesta guia s'ha comptat amb els documents ja existents del programa Cooperatives d'Alumnes d'Aracoop, sobretot en el marc general del projecte: objectius, metodologia de treball i funcionament del programa.

 economia social
Ateneu Cooperatiu Barcelonès Nord

Promou:

Amb el finançament de:

